

Olaf Fermann reddet fra justismord av sin hustru

Historiske glimt

Av E. L., Oslo

Olaf Fermann var en av veteranene i Nasjonal Samling. Han meldte seg inn i bevegelsen allerede i 1930-årene, og under okkupasjonen hadde han den viktige stilling som leder av Nasjonal Samlings utenriksorganisasjon.

Hans store fritidsinteresse var arbeidet i Norges Røde Kors som han ofret alle sine rike evner på.

Det var derfor naturlig at Olaf Fermann, i tillegg til de andre oppgaver i okkupasjonsårene, ble tildelt vervet som visepresident i den norske del av verdensorganisasjonen.

Han visste nok ikke hvilken uriapost han gikk til, og kjempet innbitt for at Norges Røde Kors fortsatt måtte beholde sin upolitiske nøytrale linje, bygget på Genferkonvensjonens lover.

Først senere ble han klar over at mange av lederne i organisasjonen var med i motstandsorganisasjonene, og at disse nyttet hjelpekorpsene som kamuflasje under aksjoner. (se Folk og Land nr. 9/97.)

Visepresidenten ønsket ikke at tyskerne skulle få nyss om dette og søkte selv

å ordne opp i forholdene. Etter at motstanderne i 1941 forsøkte å iverksette en plan mot verving av frivillige sykesøstre til pleie av syke og sårede soldater på østfronten, ble likevel tyskerne klar over at Norges Røde Kors ikke var noen uavhengig organisasjon. Det ble en sterk strid, og trass i Olaf Fermanns kamp for å holde det hele under norsk ledelse, måtte det tyske Røde Kors overta vervekontoret.

Utrolig rettlinjet i alt Olaf Fermann foretok seg, avskydde han alle krokveier. Det samme krevet han av andre.

Hans holdninger førte til heftige sammenstøt med tyskerne, og det er en kjennsgjerning at han ble fotfulgt av Gestapo da han i landets interesser dro til Marseille for å søke tilbakeført til rederne de norske skip tyskerne hadde tatt beslag i. Hans oppgave lyktes.

Vi kjenner alle til rettstillstandene etter okkupasjonen. Disse rammet i spesiell grad Olaf Fermann som trass i sin heroiske kamp for å skjerme landets og sine landsmenns interesser fikk

en knallhard dom. Den lød på 20 års tvangsarbeide, tap av formue og all ære. En årsak til dommen var, uten tvil, rykteflommen gjennom alle okkupasjonsårene om at han allerede før krigens begynnelse skjulte tyske soldater i kull-lastene på skipene som kom fra Tyskland til hans kullkompani på Sjursøya ved Oslo.

Tvers igjennom vanvittige påstander, spredt av mennesker som ville ham til livs.

Dommen over ham, et rent justismord, ga sjokkbølger langt inn i restgruppen av hederlige jurister på den tid.

Den ble straks appellert, - og her er det Olaf Fermanns russiskfødte hustru kommer inn i bildet.

Hun var en kvinne med bein i nesen, - dannet, uredd, svært intelligent - dessuten tvers igjennom lojal. Et menneske som trådte til når hun følte at medmennesker var i nød.

Nå gjalt det mannen hun elsket så høyt.

I uker og måneder jobbet hun døgnet rundt for å få endret dommen. Hun drev den reneste detektivvirksomhet.

Forts. side 4

Ingen hospitalskip ble senket av tyskerne

I forrige nummer var vårt hovedoppslag senkingen av hurtigruteskipet «Irma», som ble foretatt av nordmenn i 1944.

Nå kan salangværingen Astrup Nilssen gi ennå en beretning om dramatiske hendelser den gang.

Til dagsavisen «Nordlys» slår han fast at ingen norske hospitalskip ble senket av tyskerne under krigen, slik det ble hevdet i London radio, - og etter okkupasjonen av norsk presse.

Astrup Nilssen forteller: Den mest tragiske hendelsen

i dette tidsrom var bombeangrepet og senkingen av hurtigruteskipet «Dronning Maud» den 1. mai 1940 ved ekspedisjonskaia i Foldvik i Gratangen. 10 sanitetssoldater og 9 besteningsmedlemmer mistet livet. Antall skadde

Forts. side 10

Den 9. april 1940 rammet Den annen verdenskrig et Norge som var nesten uforberedt på det tyske angrep. Det ulykkelige forløp av krigsoperasjonene i Norge våren 1940, Regjeringens mangel på handlekraft og dårlige anseelse, og den svake og skuffende allierte innsats i Norge, førte til en passiv og nesten defaultisk allmenn holdning blant folk flest i de første par krigsårene. Londonregjeringen og den administrasjon som hadde forlatt landet, var preget av dyp pessimisme og tyngt av sin svake anseelse både i Norge og i Storbritannia.

Vidkun Quisling og Nasjonal Samlings forsøk på å overta regjeringsmakten den første uken etter at krigsoperasjonene var innledet, førte som kjent ikke frem. Det ble hevdet fra NS-hold at disse bestrebelsene hadde til hensikt å spare norske liv og norsk eiendom, samtidig som man skulle hevde norske interesser overfor besettersmakten. Dette tiltak skapte sterke reaksjoner i det norske folket, også blandt mange NS-folk og dets ledere.

Historikeren, Hans Fredrik Dahl, skriver om dette i sin bok: «Vidkun Quisling - En fører for fall» bl.a. følgende:

«Seksdagars-regjeringen i 1940 var det mest fatale da det befant seg opp til 400.000 tyske soldater og ca. 100.000 krigsfanger, stormet om hans navn før, og skulle gjøre det mange ganger etterpå. Men regjeringdannelsen 9. april ble den enkelthandling som beseglet hans skjebne både på kort og lang - meget lang - sikt. At han i nødens stund offentlig brøt sin embetsed som offiser og dertil prokla-

merte full lojalitetsoppsigelse som nordmann, kom til å klebe ved hans navn på en måte som ingen, verken venner eller fiender, kunne se bort fra siden.»

Quisling hadde således liten støtte i befolkningen. Det er liten tvil om at Quislings aksjon i 1940 også var en psykologisk feilvurdering av dimensjoner, som i rikelig grad ble utnyttet av motparten i det politiske spillet.

Administrasjonsrådet hadde sitt første møte 16. april. 24. april utnevnte Adolf Hitler Josef Terboven til «Reichskommissar» i Norge. Han var egentlig den eneviddige hersker i Norge under hele besettelsen.

I sine bestrebelsene på å konsolidere sin posisjon greide Terboven snart å kvitte seg med det tidligere tyske legasjonspersonalet og viktige tyske Quislingsympatisører i Norge. Han bedømte meget tidlig Quisling som uegnet som politisk leder for et nasjonalsosialistisk Norge. Da Quisling på et senere tidspunkt igjen trådte frem på arenaen, var det en uriapost han kom til å bekle. Etterhvert oppsto det et klart motsetningsforhold mellom Quislings styre og den tyske politiske ledelse, idet det innen NS-kretser var vanlig å fremheve som partiets høyeste mål å få til et fritt og selvstendig Norge etter krigen. Ytterligere komplisert ble situasjonen da det befant seg opp til 400.000 tyske soldater og ca. 100.000 krigsfanger, tvangsarbeidere, foruten en tysk sivil administrasjon på ca. 300 personer i landet.

Vi beveger oss fem år fremover i tiden, idet okkupasjonsårene vil bli omtalt i forbindelse med en senere bokanmeldelse.

På Universitetsbiblioteket
Forts. side 10

SVIKET MOT DE NORSKE FRONTSØSTRE

Norges Røde Kors Pressemelding:

Oslo, mandag 8. oktober 1990

Norges Røde Kors mener at tiltale ikke burde vært reist mot de norske kvinnene som virket som Røde Kors hjelpepleiere i Tyskland under siste verdenskrig.

I 1945 appellerte den internasjonale Røde Kors Komiteen i lys av krigens folkerett til norske myndigheter om ikke å straffe disse sykepleierne. Til tross for

dette hadde *Norges Røde Kors i 1945 ingen innvendinger mot at straffesak ble reist. Norge var det eneste land som reiste slik tiltale, sier presidenten i Norges Røde Kors, Bjørn Bruland.*

Genevekonvensjonene av 1949 sier klart at ingen noensinne må bli forulempet eller dømt bare for å ha pleiet sårede eller syke. Bruland understreker at Røde Kors ikke med dette reiser noen generell kritikk av

rettsoppgjøret som fant sted etter krigen.

-Vi er alle klar over at det var en spesiell atmosfære i landet etter krigen og et utbredt ønske om at de som var virket på tysk side skulle straffes. Hanna Kvanmo ble en av dem, og hun har omtalt dette på en nøktern og saklig måte i sin bok.

Uttalelsen fra Norges Røde Kors kommer etter at fremste rekke av våre aktivfornytt oppmerksomhet er rettet mot Røde Kors syke-

pleierne, gjennom Hanna Kvanmos nye bok. I boken omtaler Hanna Kvanmo og internasjonale katastrofeinnsats.

Det er viktig at alt slikt personell kan gjøre sin innsats i trygghet for at de er beskyttet av internasjonale rettsregler.

For ytterligere opplysninger, kontakt: President Bjørn Bruland, Norges Røde Kors, tlf. 079-38638.

Det er viktig at alt slikt personell kan gjøre sin innsats i trygghet for at de er beskyttet av internasjonale rettsregler.

For ytterligere opplysninger, kontakt:

President Bjørn Bruland, Norges Røde Kors, tlf. 079-38638.

Etter 45 år erkjenner Norges Røde Kors sin brøde

Av Wilhelm R. Ovind

I 1945 unnsa Norges Røde Kors de norske kvinner som hadde gjort tjeneste i det tyske Røde Kors. Man hadde ingen innvendinger mot at de ble tiltalt og dømt, til tross for at den internasjonale Røde Kors-komite innstendig ba om at all straffeforfølgning måtte innstilles. Først den 8. oktober 1990, 45 år senere, sier Norges Røde Kors i en pressemelding at «tiltale ikke burde vært reist mot de norske kvinnene som virket som Røde Kors hjelpepleiere i Tyskland under siste verdenskrig». Det er jo lovlig sent.

Det er typisk at denne erkjennelse ikke er frem-

kommet ved indre sjelgranskning hos de ansvarlige Røde Kors-ledere, men på grunn av det opinionsspress som er oppstått i forbindelse med Hanna Kvanmos bok, der hun forteller om sin innsats som front søster. At hundrevis av mer ukjente norske kvinner gjennom 45 år har måttet lide på grunn av Røde Kors' fordommelse, har gjennom alle disse år ikke affisert Røde Kors-lederne. Hva akter Norges Røde Kors nå å foreta seg for å gjøre godt igjen den urett organisasjonen har vært medvirkende til? Hva med å oppta front søstre som æresmedlemmer i organisasjonen? Få har jo ytet en så konkret barmhjertighetsinnsats som dem. ●

MEN SÅ BLIR DET PRESIDENTSKIFTE, og den uforsonlige Astrid Nøklebye Heiberg overtar sjefsstillingen i Norges Røde Kors.

I et brev til Wilhelm R. Ovind i Drammen, som fullt og helt går inn for oppreisning for våre front søstre, skriver hun:

Wilh. R. Ovind
Bjørnstjerne Bjørnsonsgate 21
3044 Drammen
Avd. President
Vår ref. ANH/mm

Oslo, 23.12.-94

Vedr. Frontkjempesykepleierne under annen verdenskrig

Mange takk for brev av 12. desember, hvor du reiser spørsmål om frontkjempesykepleierne har fått oppreisning og erstatning for alt de måtte gjennomgå for sin innsats i humanitært arbeide. Du refererer til prinsippet om at Røde Kors skal hjelpe alle trengende, uansett nasjonalitet, rase eller politisk overbevisning.

Ingen Røde Kors søster eller noe sanitetspersonell i det hele tatt, er blitt straffet i Norge fordi de har pleiet sårede eller syke på østfronten, men fordi de valgte å stille seg til tjeneste for et land som var i krig med Norge. Det er ingen ting i Genevekonvensjonene som kan tolkes dit hen at sanitetspersonell under krig kan velge hvorvidt de vil stille seg i sitt eget lands eller fiendens tjeneste. Etter norsk rettsoppfatning ble derfor sanitetspersonell i tysk tjeneste betraktet som landssvikere og skulle straffes. Det faktum at de var i sanitet og ikke i de væpnede styrker, var et moment som kom til uttrykk i straffeutmålingen, og av den grunn fikk de fleste en betraktelig mildere straff enn vanlige landssvikere.

Det ligger utenfor Røde Kors-bevegelsens oppgave å ta stilling til det forhold som førte til at disse sykepleierne ble dømt for landssvik. Vi beklager derfor at vi ikke har muligheter til å gjøre noe i den saken du tar opp.

Kanskje Astrid Nøklebye Heiberg vil fortelle oss hvilke andre land som straffet sine Røde Kors-søstre, som meldte seg til tjeneste under nøyaktig samme forhold som våre pleiersker?

Står Norges Røde Kors i en særstilling innen internasjonal folkerett. **Red.anm.**

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).
Giro: Post 0808.5164504. Blank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG
ISBN 0802-9652

TIDER ER KOMMET

Som god gammel bestefar tar jeg ofte en alvorsprat med min 14-årige sønnesønn.

I slike stunder søker jeg å gi ham et innblikk i livets alvor, og belærer ham om hva som skal til for at han skal lykkes i de år som venter ham.

Jeg formaner ham til først og fremst å skaffe seg en skikkelig utdanning, dernest skjømte sitt arbeide og opptre høvisk i all sin ferd. Og jeg legger gjerne til: «Følger du denne enkle oppskrift vil du bli respektert av alle og dyrket av kvinnene».

Siste gang jeg holdt en slik prediken for ham våget han seg til å protestere.

«Bestefar, bestefar», sa han. «Skjøner du ikke at du er hauggammel og at alt hva du sier stammer fra jernalderen, fra den tid du var i Unghirten og sang: - Slike gutter det vil gamle Norge ha».

Og han klappet meg på min blankpolerte skalle og forsvant.

Dagene etterpå tenkte jeg over hva min forvorpne sønnesønn hadde sagt. For hva er nå det faktiske forhold? Hva er det egentlig som har skjedd etter siste verdenskrig? Vel, om jeg ikke har misforstått situasjonen, er det mangt som tyder på at vår gamle, tradisjonelle oppdragelse ikke burde være så fullstendig avleget.

Ta nå f.eks. et av de første og største fenomen på suksessens himmel, nemlig «Rolling Stones». Her hadde vi altså fire unge «musikere» som ikke engang hadde gjort seg det bry å lære noter. Ikke kunne de spille, ikke kunne de synge, stort sett så kunne de ingen verdens ting. (Nå hører jeg protestene bølge imot meg fra yngre lesere).

Men hva så? Henslepte de sine dager på livets skyggeside? Måtte de ernære seg fra de rikes bord?

Langt fra. Når Rolling Stones opptrådte var salen i ekstase, og det var verre enn på et bønnemøte i Maran-Ata. Bandets medlemmer hadde nemlig funnet ut at man i våre dager ikke behøvde å kunne noe. Det er nok at man appellerer til det bunn vulgære, til den fullkomne uvitenhet, til den helt suverene mangel på smak og gehør. Bare at man gjør det grundig nok går det hele utmerket.

Etter «Rolling Stones» dukket norske kopier opp, og er her fortsatt.

Enhver som kan bomme penger nok til en elektrisk gitar er sikret plass i et band, og kan man dertil legge seg til et utseende og en påkledning som grenser til det abnorme, ja, da er de sikret suksess, penger og vakre, dumme jenter. Det er ikke bare jentene som faller pladask for dem. Også NRK og tilliggende kanaler gjør det samme. Når hørte vi sist klassisk musikk eller noen streif av de gamle operetter? Hvor er det blitt av våre norske folketoner vi var så glade i? Alt er forsvunnet fra eteren, og istedet blir vi servert skrik og hyl som får blodet til å størkne i musikalske årer, - og dertil bilder av tidens ungdom som

Hva er INO?

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

BAKGRUNNEN FOR INO: Den politiske forfølgelse av deltakere i Nasjonal Samling, frontkjemper og andre, som ble satt i verk ved okkupasjonsens opphør i 1945, bygget på rettsbrudd, sjikane og historieforsforskninger. Dette førte til at man dannet Forbundet for Sosial Oppreisning.

Fra 1948 utga Forbundet bladet «8. MAI», som var førerløperen for FOLK OG LAND.

I 1969 ble Institutt for Samtidshistorie (IFS) stiftet. Dette hadde forskning og publisering som formål - med hovedvekt på fremleggelse av historiske kjennsgjeringer til belysning av okkupasjonstiden.

De to nevnte organisasjoner ble i 1974 sammensluttet til Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie. (INO)

INO's FORMAL:

INO's formålsparagraf lyder:

«Instituttets formål er almenntilgjengelig, objektiv forskning og publisering vedrørende norsk historie omkring verdenskrigen 1939-45 og tidsrommet før og etter denne.

Instituttet skal søke å få utgitt bøker og skrifter og kan støtte tiltak som vil fremme instituttets historisk-vitenskapelige formål.»

Partipolitisk virksomhet ligger således utenfor instituttets virkeområde.

MEDLEMSKAP I INO:

Enhver som slutter opp om instituttets formål kan - uansett politisk innstilling søke om medlemskap, som avgjøres av styret.

INO's VIRKEFELT:

For å realisere sitt historisk-vitenskapelige formål, drives

det aktiviteter på følgende felter:

BIBLIOTEK OG DOKUMENTARKIV

INO's bibliotek omfatter ca. 8000 bind, de fleste med tilknytning i instituttets interesseområde. Det inneholder bl.a. 1000 bind av Vidkun Quislings private boksamling foruten en betydelig del av hans etterlatte papirer i original eller kopi. NS-aviser fra starten i 1933 frem til mai 1945 finnes innbundet i samlingen, likeledes FOLK OG LAND komplett. Her finnes også et større utvalg av mikrofilmer bl.a. fra det britiske Public Record Office. Disse filmer omfatter dokumenter fra 1939-40, og belyser Storbritannias forberedelser til invasjonen i Norge.

Omfattende fotosamling fra Nasjonal Samlings virksomhet før og under okkupasjonen, frontkjempernes innsats, front-søstrene, Arbeidstjenesten o.a. INO bistår forskere, forfattere, journalister og studenter med å finne frem til kildemateriale for deres arbeide.

Biblioteket er bygget opp dels ved innkjøp, men hovedsakelig ved gaver fra interesserte. INO mottar fortsatt gjerne bok- og dokumentgaver til supplering av samlingene.

MANEDSAVISEN FOLK OG LAND:

Avisen utgis av INO's heleide aksjeselskap A/S Historisk Forlag, og har i alle år vært det viktigste talerør for den tapende parts syn på okkupasjons historien. Avisen har redaksjonelt, og ved innsendte artikler supplert historien med synspunkter og opplysninger om faktiske forhold som har vært nektet inntatt, fortiet eller for-

dreid i den øvrige presse og andre media.

Her finnes et rikt utvalg av historisk stoff av varig verdi. Dette representerer en viktig kunnskapskilde for den historiske forskning.

BOKTJENESTEN

A/S Historisk Forlag har utgitt Odd Melsoms grunnleggende 3-binds verk om Nasjonal Samlings arbeid under okkupasjonen, og Einar Syvertsens «Også dette bør være sagt» som er fjerde bind i samme serie.

Forlaget har også publisert en rekke andre skrifter som belyser ulikesider av okkupasjonen og det politiske etterkrigsoppgjør. Videre er forlaget forhandler av bøker i samme interesseområde utgitt av andre forlag. Bøkene selges ved INO's kontor.

INO ARBEIDER FOR DEN HISTORISKE SANNHET

Dette arbeid kan og bør DU støtte.

Det kan du gjøre ved: - Å bli medlem av INO. Å stille din arbeidskraft til disposisjon. Det er mange oppgaver å utføre.

Å stille historisk materiale til disposisjon. Det kan være bøker, dokumenter, bilder, personlige opptegnelser o.lign.

Å støtte INO økonomisk. Våre resultater begrenses av de økonomiske ressurser.

Ønsker du å bli medlem av INO? Ønsker du å yte bidrag til Instituttet? Ønsker du å abonnere på Folk og Land? Ønsker du prøvenumre av avisen?

Skriv til oss under adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 OSLO.

skjærer grimaser og vrir seg som apekatter i paringslek.

Dette er det nye Norge, slik det fortøner seg for en stakkars, utslitt redaktør som i en sen natt-time forsøker sove under bra-

kene fra siderommet, hvor sønne-sønnen nok ikke har tatt notis av belæringen fra bestefar, men brøler som en premiestut i stjerneklassen, - alt til akkompagnement av en elektrisk gitar

og tidenes mest høytlydende slagverk.

Snart får han kunstnerlønn og æresbolig ved slottet. Stakkars Konge. Gud bevare ham og fedrelandet.

Om ansvar for jøders og andres deportasjoner

Etter 53 år kan det synes i seneste laget å oppfordre NS-medlemmer til å «stå frem» i en debatt, enten den nå skulle dreie seg om jøde-deportasjoner eller andre emner. De fleste av de inviterte er døde. Og de fremdeles levende har sørgelig rik erfaring fra en nærmest total boykott i aviser og andre medier. I de sjeldne tilfeller de er sluppet til, har resultatet oftest vært en hemningsløs overfusing med skjellsord og mistenkeliggjørelse, hvoretter «redaksjonen anser med dette debatten som avsluttet». Ikke stort likere er den erfaring andre av oss, utenforstående, har gjort ved forsøk på å korrigere fastspikrede «sannheter» i norsk krigs- og okkupasjonshistorie. Alt i alt har invitasjonen til NS-folk derfor liten utsikt til å bli motatt. Dess mer som den jo egentlig bare dreier seg om en oppfordring til å erkjenne «skyld» for jødernes skjebne. Det er nemlig ikke lett å forstå hva en slik «skyld» skul-

le bestå i.

Det kan her være betimelig å minne om pave Pirus XIIIs kategoriske utsagn i den første etterkrigstid, da «ny rett» bl.a. omfattende «kollektiv skyld» ble lansert og gjennomført både her og der i verden. Et slikt begrep, sa paven, er uforenlig med all kristen etikk, idet ethvert menneske bare kan hefte for skyld pådratt ved egne handlinger eller unnlater. At den norske statskirke inntok det motsatte standpunkt, får være dens problem. Den er idag neppe stolt av sin holdning den gang. Bare taus.

Det står fast at NS-programmet ikke inneholder en eneste antijødisk formulering. At antisemittismen var representert innenfor partiet, er riktignok et faktum. Men det var den også innenfor andre partier, og Quislings gjeninnføring av Grunnlovens «jødeparagraf» var akkurat så antisemittisk som forfatterne hadde vært, - nemlig Eidsvollmennene. Ikke bedre, og ikke verre.

Det står videre fast at deportasjonen av jødene skjedde etter ordre fra sentralt hold i Berlin. Kong Christian og hans demokratiske danske regjering kunne ikke forhindre den. Heller ikke den tyske militære øverstkommanderende i Norge. Han forsøkte. Ettersom Nasjonal Samling hverken initierte eller kunne hindre aksjonen, er det ikke mulig å se hvorledes NS-medlemmer skulle kunne belastes med noen skyld i den sammenheng. Hverken de eller noen annen i Norge visste heller noe om jødernes videre skjebne.

Vi har en lite påaktet, i tid enda noe nærmere parallell: Alle sovjetiske krigsfanger på norsk jord ble tvangs-

sendt tilbake til Stalin, med unntak av dem som begikk selvmord og noen ytterst få som klarte å rømme og deretter holde seg skjult i lang tid. Forskjellen mellom de to aksjoner ligger i at denne siste omfattet mangfoldige titusener, samt at Stalins metoder forlengst var godt kjent av alle iverksettende myndigheter. Aksjonen ble gjennomført til tross for denne kunnskap. På et avgjørende punkt fortsetter imidlertid parallellen: Den tyske okkupasjon ble de facto avløst av en alliert, med en skotsk militær overstkommanderende som høyeste myndighet i landet. Full norsk suverenitet ble først gjenopprettet etter at aksjonen var avsluttet. Den norske regjering er i siste instans forsåvidt ikke ansvarlig for det skjedde, - og ikke mer var NS-regjeringen, for ikke å snakke om partiets medlemmer, ansvarlig for uttransporteringen av jødene. Selv om i begge tilfeller nordmenn og norske organer var aktive i gjenomføringen.

Det er heldigvis ikke lansert noe krav om at samtlige den tids medlemmer av Det Norske Arbeiderparti skal «stå frem» og erkjenne «skyld» for det som skjedde med de sovjetiske krigsfanger. Forhåpentlig blir det det ikke heller. Men den som ikke vil foreslå å føye en slik absurditet til dem vår nyere historie alt er så rik på, må da i all anstendighets navn oppgi sitt krav om noen slik «erkjennelse» fra NS-folk i spørsmålet om jødedeportasjonene. Det skal være likhet for loven, sa vi før i tiden. Da vel også i den moralske bedømmelse av analoge tilfeller. Vi syntes engang at dette var en god rettesnor. Noen av oss er blitt så akterutseilt av tiden at vi synes det fremdeles. ●

SMA REFLEKSJONER

Hvorfor var det så viktig for Norge å få vår tidligere statsminister, Gro Harlem Brundtland, valgt som verdens helseminister? Mange har lurt på det. Også petittskribenten «Syv» i Tønsberg Blad.

Noen uker før hun ble utnevnt skriver han:

Men viktig må det jo være, siden regjeringen har bevilget to millioner kroner, slik at damen kan reise rundt på valgkamp sammen med rekord-skribenten Arne Olav. To millioner norske skatte kroner for at Gro kan entre fly hvor som helst i verden og besøke presidenter og statsministre og konger og keisere for å fortelle hvor flink hun er til å løse helseproblemer. Hun har vært både her og der og hilst på sånne statsledere som får norsk bistandshjelp og sånne som er gode oljekunder. Nå håper vi bare at hun og Arnt Olav har gjort et godt inntrykk.

Og ikke nok med at damen selv har vært på rundreise. Regjeringen har også engasjert personalet ved våre cirka et hundre utenriksstasjoner til å tale hennes sak. Med det resultat at diplomatiet nesten ikke får tid til å gå i cocktail selskaper fordi de må løpe rundt med valgbrosjyrer for Gro.

Det er selvfølgelig ufint å

stille sånne spørsmål, men våger det likevel. Oss gamle her i strandkanten er det likevel ingen som bryr seg om, og er spørsmålene litt ufine, så neglisjerer man dem bare med et skuldertrekk og uttalelser om at vi ikke lenger har injurierende kraft. Så vi spør. Hvis Gro Harlem Brundtland virkelig har evnen til å rydde opp i helseverdens helseproblemer, hvorfor engasjerer de ikke en norsk regjering henne straks til å rydde opp i lille Norges bagatellmessige syke- og eldreomsorg? En slik oppgave må da bare være blåbær for en som reiser verden rundt og lover det ene land etter det andre å ta seg av hele verdens helse. Kan ikke den fantastiske sentrumsregjeringen til Bondevik be fru Gro om 1) å løse utstyrsproblemer ved norske sykehus, 2) å løse personalmangelen ved norske sykehus, sykehjem og aldershjem og 3) å finne en ordning slik at syke mennesker i dette landet kan bli operert og bli kvitt sine plager mens de fremdeles er i live?

Vi er klar over at det er bagateller vi bryr oss med her i strandkanten. Og vi må vel bare medgi med Wildenvey, var det vel? som sa: «Dette vil ergre de store, men enkelte små vil det more». ●

DERFOR

Vi ble «landssvikere» fordi tyskerne kom først, - fordi vi måtte gjøre innrømmelser for å oppnå selvstendighet.

Hadde englenderne kommet først ville «jössingene», og sannsynligvis også vi, blitt «landssvikere» ved å slutte oss til en makt som krenket vår nøytralitet. Hadde russerne kommet først, ville våre hjemmelige kommunister, som den gang overhodet ikke anerkjente begrepet Fedreland, blitt landssvikere, og virkelige landssvikere, fordi Fedrelandet ikke hadde noen positiv plass i deres politiske bevisshet.

K.O. -mann, Fredrikstad

Olaf Fermann ...

Forts. fra side 1

somhet og bombarderte nesten daglig familiens advokat med nye vitneutsagn og bevis for at den avsaagte dom bygget på absolutte usannheter.

Hun var ustoppelig i sin rettferdskamp for mannen sin, - og vant den. I en senere domsslutning ble han frifunnet for de hardeste anklager, de som gjalt forrederi og troløshet.

Med hevet hode gikk han ut av rettsalen med en helt annen dom, en «standarddom» på linje med den tusener nasjonalsinnede nordmenn fikk på den tid.

I vårt hovedoppslag denne måned har vi gitt plass for det brev Olaf Fermanns hustru sendte aktor etter første domsfellelse.

Vi ber leserne; studér det, og alle vil forstå hvilket vidunderlig menneske hun var.

En av de mange kvinner vi var så stolte av i Nasjonal Samling. Les også side 5

Justismordet på Olaf Fermann

En tapper kvinnes kamp for sin mann

Folk og Land har fått familiens tillatelse til å gjengi nedestående brev fra Olaf Fermanns hustru.

Et vakkert brev, dypt rørende, - spesielt for alle oss som så godt forstår hennes tanker og smertefulle følelser.

Lillevann 15. juli 1949
pr. Oslo

Herr høyesterettsadvokat Gunnar Meyer

Jeg har forstått at De nødvendig vil snakke med meg. Jeg har også forstått at De ikke kunde hjelpe min mann. Og jeg burde ha forstått at jeg ikke skulde ha bedt Dem om å hjelpe ham, fordi det vel kunde misforståes om aktor selv rakte den dømte en hjelpende hånd?

Så skriver jeg til Dem i dag, nettopp fordi De var aktor.

Det er sider ved denne dommen som jeg *vet* er urettferdig, og jeg vil gjerne De skal vite hva jeg *vet*.

Hva jeg nu vil fortelle Dem er intet «J'accuse»; men et «Je sais»! Det jeg *vet*, like sikkert som jeg sitter her i min stol, og som ikke kan rokkes av noen domstol og dens mangelfulle beviser.

Jeg *vet* at min mann ikke er noen forbryternatur og aller minst en forræder. Like sikkert som jeg *vet* at hans idealisme skjulte meg en selvopptatthet og at han nød sin egen altruisme, som andre nyder et glass vin eller endog en last. Det er mulig at kjærlighet gjør blind, men 30 års ekteskap gjør seende.

Jeg *vet* at Røde Kors var hans yndlingsbarn, og at han ofret langt mer av tid - for ikke å snakke om penger - på Røde Kors og sitt hjelpearbeide enn på meg, min datter og min sønn tilsammen. Og overfor sitt yndlingsbarn opptrer man ikke som forbryter, men er villig til å ofre alt for det - som min mann faktisk var.

Jeg *vet* at min mann fullt ut trodde å ha rederne bak seg i Marseille-affæren, ja, han var endog barnslig stolt av den tillid som rederne viste ham! Fordi jeg *vet* hva han fortalte meg dengang da han aller minst tenkte seg å skulde bli straffet for å ta imot et slikt oppdrag.

Som min manns hustru *vet* jeg mer enn noen domstol kan vite, og jeg ønsker at De som aktor skal ha kjennskap til noe av det som den bare kan vite som bokstavelig talt har delt den anklagedes liv og vært delaktig i hans tanker.

Hvilken tyngde et slikt vitneprov ville hatt i retten *vet* jeg ikke. Men før den mest vitende kan vitne og bli trodd kan vel heller ingen rett bli rett og ingen dom bli rettferdig?

Røde Kors.

Allerede i Russland var Røde Kors min manns yndlingsbarn. Selv i forlovels-tiden forsømte han meg nesten for sitt hjelpearbeide, og var overbevist om at jeg beundret ham like meget for hans uselviskheter som han beundret seg selv. Den gang beundret jeg ham virkelig også uforbeholdent, hadde ennå ikke oppdaget at selv hjelpsomhet nesten kan bli en last. De ordener som han fikk av det Russiske Røde Kors var hans store stolthet, og da han kom inn i det norske Røde Kors under krigen, husker jeg han anså dette som en styrelse. Som en helgen føler seg forpliktet av sitt kall, eller som en kunstner av sitt, nettopp slik følte min mann seg forpliktet av sitt verv innen Røde Kors.

Dette sier jeg ikke for å berømme ham, men som en hustru som gjennom år har foreholdt ham hans uheldelige tilbøyelighet til å ville hjelpe andre i tide og utide.

Min mann snakket meget følgelig var det en landsom de vanskeligheter som ulykke og intet mindre, hvor blev laget for Røde Kors, O.W. Fermann trakk seg tilbake fra NS-hold og tysk bake fra noe.

hold og om hans egen, uhyre vanskelige stilling. Jeg bad ham ofte om å trekke seg ut, men han uttalte den umåtelige betydning Norges Røde Kors hadde for hele landet, og hvilken katastrofe hjelpekorpsene skulde samdet vilde være om Røde Kors ble oppløst.

Jeg husker hans fortvilelse da tyskerne arresterte Røde Korsfolk; og ikke mindre fortvilet var han da han fikk vite at dr. Høigaard og andre vilde avsette hele styret i Norges Røde Kors.

Han stillet seg selv i bresjen og fortalte ofte om alle de knep man måtte bruke for å overbevise NS og tyskerne om at de måtte la Røde Kors være i fred og overlate ham alt ansvar.

Dypt inntrykk gjorde det på meg en gang vi traff Jonas Lie tilfeldig:

«Hør her, Fermann», sa Jonas Lie til min mann,

«dette med Røde Kors går ikke lenger. Det er på det rene at Røde Kors er et rede for våre motstandere, og især hjelpekorpsene, som er kumufferte tropper!»

Til slutt sa min mann: «Dette er en oppgave som jeg har tatt på meg, og jeg tar det fulle ansvar.» «Vel», sa Jonas Lie, «De må bare huske hvað ansvaret kan koste Dem».

Da vi var gått, bebreidet jeg igjen min mann og ba ham om å trekke seg ut av alle disse stridigheter. Men da ble han sint og sa at han visste hva som var hans plikt - skulde det lykkes å ødelegge Røde Kors, vilde tusener av mennesker stå uten hjelp, og det vilde bety en «landsulykke»! Dette ordet husker jeg særlig tydelig, fordi jeg svarte at selv-

Det smertefulle og foraktelige blick han sendte meg har jeg enda mindre glemt.

Hjelpekorpsene skaffet ham de dypeste bekymringer og han fant å pålegge at hjelpekorpsene skulde samarbeide med NS for at de ialfall formelt skulde være fullt nøytrale. Jeg husker han var stolt av dette forslag som han kalte «en bro over en dyp kløft».

Når man som jeg har gjennomlevet denne tid ved min manns side, og i angst bebreidet ham alle risikoer han tok, og all tid og møie og penger hans hjelpearbeide slukte, så *vet* man at det er urettferdig å dømme ham som en forbryter og landsforræder fordi han tok denne stilling i Røde Kors - når han faktisk utnyttet sin stilling til å verne om Røde Kors som en far verner sitt yndlingsbarn.

Marseille.

Jeg var overbevist om at min mann aldri vilde bli dømt for Marseille-affæren.

Hvad jeg her *vet* er følgende: En dag kom min mann hjem og sa at han måtte reise en tur til Frankrike for å ivareta Norges interesser. Til tross for min nysgjerrighet, fikk jeg ikke noe ut av ham om reisens hensikt.

Efter noen uker kom han hjem, og han fortalte da at han hadde ordnet med at norske skib blev tilbakeført til norsk flagg. Han fortalte at en slik tilbakeføring eventuelt kunne ha stor betydning for rederne ved freds slutningen. Han var meget stolt av den tillit som han mente rederne hadde vist

Forts. side 6

Justismordet på Olaf Fermann ...

Forts. fra side 5

ham og opprømt over den samtale han hadde hatt med Th. Falch Jnr., som han jo kjente meget godt fra før. «Denne tillit viser at de ikke tror på kullbåtryktene», slo han fast. Han var også nesten stolt da han fortalte at han hadde vært skygget av Gestapo, men da ble jeg forferdet. Dobbelt engstelig ble jeg da det ble klart at det forelå en innberetning mot ham og dermed fare for arrestasjon. Jeg var så redd at jeg som så ofte bad ham ikke blande seg inn og utsette seg selv og dermed også meg og barna for unødvendige farer. Og som så ofte før klappet han meg på ryggen og sa: «Jeg kjenner min plikt.»

Det var ingen tvil om at han mente å ha redernes fulle billigelse, og at han mente å ha gjort Norge og rederne en ikke ubetydelig tjeneste. I retten kunne dommerne tro at han løi for å redde seg,

men jeg **vet** hvad han følte og sa den gang da han ikke hadde noen dommer å tenke på eller forestille seg for.

Jeg **vet** at han var i god tro da han ordnet denne sak og at han aller minst mente å forråde rederne eller sine landsmenn. Men dommerne som mener seg å vite hvad de ikke vet og ikke kan vite, finner ham skyldig! Dette er meg ufattelig, og jeg protesterer fordi jeg vet det er urettferdig.

Min manns forklaringer i retten virket ikke sjelden uklare og forvirrende, ja, de var ofte også selvmotsigende. Det har vært en tragedie å oppleve hvorledes disse fire års varetektsfengsel i enecelle har redusert en mann som før var sterkere enn de fleste og med utpregget evne til konsentrasjon og oversikt. Fengselsårene har redusert ham til en nervebunt og kastet ham inn i en

fengselspsykose, hvor han har ført en ustanselig dialog med seg selv og isolert seg i sin egen verden. Selv rettsapparatet fikk ikke rystet ham tilbake til virkeligheten. Jeg som kjenner ham, vet at han oftest svarte seg selv og igrunnen ikke dommeren eller aktoren.

Det som knekket ham var de første måneder i fengslet. Først de skjebnesvangre døgn da han levet med en forkynt dødsdom over seg og hver time ventet å bli skutt uskyldig på grunn av kullbåtryktene. Dernest de ulykkelige måneder i mørkeselle på Akershus, fordi disse rykter var blitt understreket under Quislingprosessen.

Det er grenser for et hvert menneskes bæreevne. Hvem vet hvor mange hadde greid en slik påkjønning bedre enn min mann?

Isolert fra verden gjennom lange år, nedbrutt sjelig og redusert fysisk, sto han frem i retten, alltid som en tapper tinnsoldat, men klamrende seg til sin opti-

misme og tiggende om å bli forstått! Det var en ynke å se den ulike karnp, og se den mann du har hatt all grunn til å beundre redusert til et hjelpeløst barn. -

Jeg som kjenner ham vet at dette er en blodig urett mot ham. Men jeg roper intet «J'accuse!»

Jeg har opplevet de frykteligste redsler under den russiske revolusjon og kjenner til hva jødene var utsatt for under Hitlers regime i Tyskland. All personlig bitterhet er etset ut av mitt sinn, og jeg vet at når de menneskelige lidenskaper råder, da rammer redslene og ulykkene like meget de uskyldige som de skyldige. At den tyske okkupasjon skapte hat og hevntrang hos noedmennene forstår jeg mer enn godt - og også at gjengjeldelsen delvis måtte ramme i blinde.

Selv ble jeg rammet hårdt, særlig i den første tid. Født, oppvokset og oppdratt til å bruke penger og ikke til å tjene penger, ble jeg henvist til å greie meg selv og

mitt barns nødvendige utgifter for 30 kroner pr. måned. I byen var det ingen som turde huse meg, enn ikke NS-folk, på grunn av kullbåtryktene. Mitt hjem i Oslo og alt mitt var overgitt uansvarliges hender, og verdier for titusener på titusener av kroner ble stjålet eller ødelagt mens jeg rolig måtte se på at hele mitt eksistensgrunnlag syntes å smuldre opp, mens min mann, og også min datter, satt fengslet med utsikt til en lang fengselsstraff og tap av hele sin formue.

Jeg nekter ikke at det var hårdt. Min eneste forbrytelse var dog å være gift med min mann, som jeg visste ikke var en forbryter, men av høiere moralsk og åndelig kvalitet enn de fleste.

Hårdt var det, men jeg er ikke bitter. Selv den fattiges og utstøttes skjebne kan jeg bære. Kanskje er det min russiske barndom og ungdom som har gitt meg denne holdning overfor skjebnens slag.

Forts. side 7

Landet må ha et dyktig lederskikt, hvis landet skal bestå som fri nasjon

Det finnes historikere som hevder at Norge kom under danskeveldet fordi Norge ikke hadde noen adel og høvdinger i en periode da adelen var det sterke og handledyktige skikt ellers i Europa. Det er alltid vanskelig å fastslå årsaksforholdet i menneskelige relasjoner, særlig når det gjelder folkegrupper og fjerne tider, men med utgangspunkt i det historiske faktum at Norge manglet adel og overklasse på 13-hundretallet og at dette resulterte i 400-års natten, vil vi oppstille den tilsynelatende paradoksale hypotese at mangelen på elite på 13-hundretallet har resultert i norsk motvilje mot overklasse og elite overhodet. Forklaringen er at mangelen på norsk adel ga rom for dansk adel. Og den grafset godt til seg. Men uansett årsak er det skjebnesvangert hvis det i et folk skapes et dyptgående kompleks mot overklasse og elite. Er det slik?

(Av ??)

Selvransaking er vanskelig, særlig når resultatene er lite smigrende, men meget tyder på at ovenstående spørsmål må besvares med ja. Elite betyr «de utvalgte», «de dyktigste i en gruppe eller en nasjon», og det burde intet fornuftig menneske ha noe imot, men det er et faktum at elite lyder odiøst i Norge. Den gamle mester

Ibsen hadde jo noen ord å si om denne innstilling:

«Kan kun om en ting i verden de enes den at hver storhet skal styrtes og stenes.»

Det er blitt sagt at «Alle nordmenn stammer fra trelen Kark». Ordene falt litt anderledes: «Alle bønder stammer fra trelen Kark», men da Norge er et bondefolk er forskjellen ikke stor.

Ordene forteller litt om samme innstilling.

Den som skriver dette har tro på kvalitet og dyktighet. Derav følger uten videre en tro på nødvendigheten av et dyktig lederskikt, hvis nasjonen skal klare seg, ja bestå som fri nasjon. Vi har savnet - og etterlyst - en elite. Direkte og indirekte har vi bebreidet dem som etter vår mening hadde evner og forutsetninger til å være eli-

te: De som fra naturens side eller av andre grupper var så preferert at de hadde *plikt* til å ta de ofre som følger med å være ledere.

Men kanskje er slike bebreidelser urettferdige. Det er ikke lett å tre frem foran fronten og melde seg til tjeneste, hvis ingen ønsker at noen skal tre frem og rangere høyere enn andre. Vi vil ikke helt frikjenne norske elite-kandidater for deres mangel på innsats og offer, men det må innrømmes at det ikke er lett å være elite i et samfunn hvor de fleste står ferdig til å kakke hodet av dem som stikker det frem.

I 1912 skrev Wilhelm Keilhau et dikt som begynner slik: «Norge sover, Norge drømmer», skjønt det var mindre søvn før første verdenskrig enn før annen. Om forsvaret ikke var sterkt, var det iallfall ikke forsømt. Og forsvars-*ånden* var tilstede. Av den grunn og fordi enkelte politikere (særlig utenriksminister Ihlen) var

dyktige nok til å la begge parter tro at Norge var deres venn, klarte Norge å holde seg nøytralt under første verdenskrig.

Om denne nøytralitet var til fordel for det norske folks karakter er et annet spørsmål. *Hans E. Kinck* trodde det ikke. Nordmenn med *hybris* (hovmod, red.) kan med fordel lese hans «Rormanden Overbord», hvor han skriver om «vrakrøvermentaliteten» og håner «*nouveau-riche*»-innstillingen (oppkomling, red.). Det var atter en periode da Norge kunne trengt en elite. Vil man ha et bilde av den økonomiske politikken under første verdenskrig skal man lese *Wilhelm Keilhau* bok «*Norge og Verdenskrigen*». Heller ikke den er oppløftende lesning.

Alle vet hvorledes det gikk under annen verdenskrig, skjønt vet alle det? En enquête viste at bare 1 - én - av 20 ungdommer visste

Forts. side 7

Justismordet på Olaf Fermann ...

Forts. fra side 6

Men min mann er ikke så sterk som meg. Som foraktet og utstøtt kan han ikke leve. Mens jeg er individualist, er han ut utpreget sosialt vesen, avhengig av samfunnets dom. Uten moralsk oppreisning går han sjelelig til grunn og vil aldri tre inn i samfunnet igjen.

Også jeg hadde håpet på en moralsk oppreisning for ham i Lagmannsretten, - og en mildere dom. Nu blev han definitivt stemplet som en forbryter og berøvet alt, også det som han satte høyere enn alt: Sin ære.

Denne dom betyr at min mann ikke kan reise seg mere, hverken sjelelig eller samfunnsmessig sett. Slik er det, men det er mulig at dommerne dømmer uten å forstå hvad deres egen dom innebærer. Vil de ellers kunne dømme uten også fullt å anerkjenne det som

kan sies til beste for dette menneske, og dermed hjelpe ham til å bære sin Dom? Og det som er verd å anerkjenne hos min mann fortalte over 80 vidner om.

Hvorfor trampe på den hjelpeløse? - selv om han kanskje var en fiende. Heller ikke er dette noe «J'accuse», men et noe livstrett «qourquoi»?

Selv er jeg ikke norsk og uten rot i Norge. Jeg er oppdratt og har levet som kosmopolitt og individualist. Før eller senere forlater jeg vel igjen Norge, med eller uten min mann og mine barn.

Men min mann er norsk og mine barn føler seg som norske. Resignert må jeg spørre: Er da 99,99% av de norske menn mere ønskelige enn denne min mann, siden han skal knekkes og utelukkes fra det norske samfunn? Selv om kanskje andre ikke vil gi min mann samme uforbeholdne attest som dr. Leikvam, så tror jeg dog ikke på visdommen og

ufeilbarligheten hos disse dommere, selv om ders gode tro er hevet over hvilken som helst tvil. Jeg har sett for meget av livet til å forarges over at retten rammer meg selv og trekke på skuldrene når den rammer andre.

Men jeg beklager min mann og ynkes over mine barn. Min sønn er blitt rammet av den utstøttes og brennemerkedes skjebne mens han var svakest og mest mottagelig. Han er merket for livet. Min datter lever helt isolert, avskåret fra det liv som skulle være ungdommens, uten forbindelse med de samfunnsmessige og kulturelle kretser hvor hun selvfølgelig ville hørt hjemme. Hun er blitt sky og lukket.

Det billede jeg gir er blekt. Men det undrer meg: Er dette tilsiktet og ønsket? Vet de som dømmer hvad deres dom innebærer og i hvilken grad de uskyldige pårørende rammes? Jeg er ikke samfunnsreformator og aller minst samfunnsstor-

mer. Men mitt rotløse og kosmopolitiske liv som jeg har levet, uberørt av nasjonale og politiske lidenskaper, har lært meg å verdsette de menneskelige kvaliteter, uavhengig av nasjon og politisk etikett. Over alt har jeg sett det samme, i Russland, i Tyskland, over alt ellers i Europa og verden og hjemme i Norge under og etter okkupasjonen:

De som dømte i går, blir selv dømt idag, og imorgen innhentes de begge av historiens dom. Og de tre revolusjoner eller borgerkriger som jeg har gjennomlevet - den russiske, den tyske og maktomskiftelsene her i Norge - har lært meg at den ene part bruker sin makt og dømmer i like god tro som den annen. Dette stemmer til måtehold.

Er det mulig at de som har igangsatt rettsoppgjøret i Norge dømmer sine medborgere uten den elementære menneskelige innsikt som skulde begrense deres lyst til å dømme dem som dog er deres egne landsmenn? Det

synes meg å være slik. Disse gode mennesker mener seg utvilsomt å gavne sitt land.

Hvorfor skape bitterhet, hat og ulykke, når en smule almenmenneskelig forståelse kan redde umåtelige menneskelige og samfunnsmessige verdier?

Dog dette er ikke min sak, men Norges og de som har makten der.

Min sak er det bare i den grad min mann og mine barn rammes, forskyldt eller uforskyldt, som mange andre.

Derfor har jeg skrevet disse ord, og derfor sender jeg dem til Dem, som var aktor i min manns sak. Ikke fordi jeg lenger har noe håp om at De skal hjelpe min mann på noensomhelst måte, men fordi jeg bak aktor og den gode nordmann «synes å skimte en god europeer og en levende humanist». Og fordi jeg vet hvor tilfeldig mennesker er «motstandere» og «meningsfeller».

Den som har evne til å

Forts. side 8

Landet må ha ...

Forts. fra side 6

hva 9. april var. Det tyder enten på historiske underlag eller dårlig historieundervisning på skolene og i hjemmene. «Vi har vinni'. Seier'n er vår», var ungdommens naturlige begeistringstrykk i maidagene 1945, men la oss beholde proporsjons-sansen; det var Hitlers angrep på Stalin (som oppløste vennskaps-pakten deres) samt USA's deltagelse i krigen som bevirket at «Seier'n ble vår».

Men man skal ikke nedvurdere seg selv heller. Vi kan være stolte av de nordmenn som ga sitt liv (etter oppfordring fra menn som hadde forsømt vårt forsvar og forlatt landet).

Dessverre er innsenderens navn og adresse blitt borte for redaksjonen, og vi ber forfatteren ta kontakt med oss.

KRIGFØRINGENS TI BUD

og en sammenligning mellom hverdagslivet under okkupasjonsårene og hverdagen idag

Ved B. Ø.

Disiplin var et særtrekk hos den tyske soldat i 1940-1945.

Ridderlighet mot sivilbefolkningen var et annet gode hos dem. Uansett fiendskap og isfront mot den tyske militærmakt kunne den norske sivilbefolkning alltid føle seg trygge i okkupasjonsårene, - og ingen fryktet overgrep fra den tyske soldats side. Mange som opplevet hverdagslivet på den tid trekker derfor en sammenligning med dagens Norge, hvor gatevold og terror mot den vanlige samfunnsborger preger pressens overskrifter.

Ved siden av de tyske soldaters respekt for lov og rett ble de også daglig minnet om krigføringens ti bud som var trykt på innsiden av de såkalte soldbøker som soldatene måtte bære på seg.

Her sto det:

1) Den tyske soldat kjem-

per ridderlig for sitt folks seier. Grusomheter og nytteløse ødeleggelser er ham uverdige.

2) Den kjempende må være uniformert eller forsynt med et særlig godkjent, fra langt hold godt synlig merke.

3) En motstander som overgir seg må ikke drepes. Heller ikke en franktirør eller spion. Disse får sine rettferdige dommer i retten.

4) Krigsfanger må ikke bli mishandlet eller fornærmet. Våpen, planer og utmerkelse blir fratatt dem. Deres personlige eiendeler må ellers ikke røres.

5) Dum-dumkuler er forbudt. Kuler må heller ikke bli gjort om til slike.

6) Røde Kors må ikke angripes, sårede fanger behandles menneskelig. Sanitetspersonell og geistlige må ikke hindres i sin virksomhet.

7) Nøytalt område må ved gjennomgang, overflyvning

eller beskytning ikke trekkes inn i krigshandlinger.

8) Sivilbefolkningen må ikke skades. Soldater må ikke plyndre eller av motvilje ødelegge noe. Historiske monumenter og bygninger for guds-tjeneste, kunst, vitenskap eller veldedighet vises særlig aktelse. Ytelse av naturalier og tjenester fra befolkningen kan kun befales av foresatte og kreves mot erstatning.

9) Faller en tysk soldat i fangenskap, så må han oppgi navn og tjenestegrad. Ikke under noen omstendigheter må han oppgi sin troppeavdeling eller gi militære-, politiske- og økonomiske opplysninger fra tysk side. Hverken mot løfter eller trusler må han la seg forlede til det.

10) Å handle mot foranstående ordre i tjenesteforhold er straffbart. Handler fienden mot de under 1-8 anførte grunnsetninger må det mel-

des. Gjengjeldelsaskjoner er bare tillatt etter ordre fra høyere troppeledelse.

Ferie og forsoningstreff

Rammene om årets forsonings- og ferietreff er på det nærmeste klargjort, og de iherdige initiativtakere gjør alt for at arrangementene skal overstige forventningene.

I neste nummer gir vi en oversikt over programmene for de to turer: den ene til Estland, den andre til St.Petersburg. Vi viser også til annonser i FOLK OG LAND.

OVERLEGE JON LEIKVAMS FORSVAR AV OLAF FERMANNS

Folk og Land har ofte fremhevet overlege Jon Leikvams innsats for de forfulgte etter okkupasjonen.

Den tidligere motstandsmanns mot og sindighet, i en tid hvor få nordmenn turde stå frem til forsvar av urett, har i ettertid gitt ham ry, ikke bare blant de fordømte, men også hos dem som den gang vek unna. Også i saken mot Olav Fermann trådte Jon Leikvam rakrygget frem i retten, og nedenfor gjengir vi såvel et utdrag av vitnemålet han ga, - som et brev han tidligere hadde sendt Olav Fermanns forsvarer.

Vitnemålet:

Fermanns subjektive ærlighet er hevet over enhver tvil. Han er tro mot de idealer som er hans. Disse idealer er ikke uvanlige eller lovstridige, men er særpreget ved å ha tvangsmessig karakter. De dominerer hans følelser og hans tenkemåte og handlemåte.

De idealer Fermann er en tjener for er i full overensstemmelse med våre etiske og demokratiske idealer. Betenkelig er bare at han er i sine egne idealers vold og egentlig ikke føler seg

ansvarlig overfor noe annet enn sin egen indre domstol. Dette har i tilfelle bragt den ytterst rettskafne og fedrelandssinnede mann i konflikt med Landssvikloven. Han anså seg selv som hevet over den politiske kamp og de skillelinjer som ble trukket under krigen.

Vi som sto på den annen side i denne bitre og hatefulle kamp, har vanskelig for å forstå en mann som i sin adferd mente seg å stå over kampen, men hans personlige idealer og hans erfaring som formidler under den

langt mer blodige og hatefulle borgerkrig i revolusjonens Russland, kan forklare hans innstilling. Av natur eller innstilling er Fermann det motsatte av en sviker eller landsforræder. Det ville etter mitt skjønn være skadelig, om en domstol, som eventuelt må dømme ham, ikke gir ham honnør på de områder der han fortjener det.

Etter eventuelt utsonet straff har samfunnet bruk for mennesker av denne støpning.

OVERLEGE LEIKVAMS BREV TIL FORSVAREREN

Jeg har mottatt Deres brev av 17/3-48 med forespørsel om Fermanns helbred. Jeg viser til tidligere uttalelser om ham. Stort sett må jeg si at hans helbredstilstand har bedret seg noe i forhold til den første tiden i fengslet. Han går meget ute idet han er hundredressør og det er et tillidsverv som han setter meget pris på av mange grunner. Også hans sjelelige helse er på sett og vis blitt bedre, han har ikke så lett for å gråte som tidligere og er ikke fullt så selvopptatt som før.

Det er klart at et så langvarig varetektsopphold som 3 år er en hård påkjenning og vi ser da også at svært mange av disse varetektsfanger bryter sammen og de aller fleste blir mere eller mindre medtatt. Påkjenningen er svær på mange måter, ikke minst veier bekymringer for familien. Alt står og

faller med utsiktene og når disse veksler mellom dødsstraff, livsvarig fengsel 20 år og muligens frifinnelse er det klart at det skal meget gode nerver til å tåle påkjenningen.

Det har tatt overordentlig sterkt på Fermann at han ikke har kunnet få dementert de mange sterkt ærerørige rykter som er satt i omløp om ham, men på den annen side har det til en viss grad holdt ham oppe at han hele tiden i sitt indre har hatt en usvikelig visshet om at det engang vil lykkes for ham å få disse rykter avlivet og han har regnet med at han så å si ville få full oppreisning. Jeg har inntrykk av at når dette enda ikke er lykkes begynner hans krefter å svikte og han blir mere og mere tvilende og mere masende og rastløs. Det

går også sterkt inn på ham at mange mennesker blir straffet for sin idealistiske innstilling, særlig frontkjempere og ikke minst de som har ydet bidrag til frontkjemperkontoret og Røde Kors-søstre o.fl. Han føler seg til en viss grad moralsk ansvarlig for dette og bebreider seg selv at han ikke har kunnet forhindre denne urett.

Hans ryggglidelse synes å ha bedret seg noe etter at han fikk korsett, men han er jo også ellers skrøpelig i legemlig henseende og tross hans uklanderlige oppførsel og velvillige innstilling er det meget vanskelig i fengselet å tilfredsstille de krav som må stilles til behandlingen av ham.

Skuffelsen over at han ikke nå kan bli løslatt og derved resikerer å måtte skifte forsvarer og kanskje

Den brente jords taktikk

Av John Sand

Da general Rendulich i 1947/48 av Krigsforbryterdomstolen i Nürnberg ble tiltalt for å ha gitt ordre til brenting av Finnmark og deler av Troms, ble det her i landet diskutert hvilken nordmann som skulle vitne mot Rendulich. Det ble fremholdt at det måtte sendes et *skikket* vitne. Det hjalp ikke; generalen ble frifunnet på dette punkt.

Noen vil kanskje spørre: var det bare tyskerne som anvendte den brente jords taktikk? Nei, det var neppe det. Les f.eks. Bernt Balchens bok: «Kom nord med meg» s. 236-37: «Da Finland inngikk fred med Russland, måtte finnene avstå hele landstrøpen ved Petsamo til russerne. Ettersom tyskerne trakk seg tilbake, forfulgte russerne dem nordover og plyndret de små, beskedne hjemmene til de finske skogsfolk og lappeleirene hvor de rykket frem. De fortsatt inn i Norge, tok Kirkenes i besittelse. .. I selve Kirkenes står to enslige hus igjen; de tyskerne ikke brente eller som ikke gikk med under de talløse russiske bombeangrepene i løpet av høsten, har russerne senere ødelagt.»

I «The Story of the Malakand Field Force» forteller

Churchill om britenes «rå og hjerteløse krig.» Dette er omtalt s. 190 i Ricard Fermanns Churchill-biografi s. 190: «Fra i dag har vi ordre om å brenne landsbyene. Hver eneste en. Og alle som prøver å hindre det, blir drept, uten skånsel ... vi kan også gi de sårede en kule for å bli ferdige med dem...»

Forøvrig kan jeg nevne at under Nürnbergprosessen fikk britene store problemer etter at Keitel og Raeder hadde trukket fram at vestmaktene var like skyldig som Tyskland når det gjaldt invasjonen i Norge 1940. Dette er omtalt i Aftenposten 7.1.77: «Den britiske delegasjon i Nürnberg ba London om hjelp i dette kinkige spørsmålet. I departementene begynte en hektisk leting etter papirer som kunne tilbakevise nazistenes påstand, men man hadde ikke særlig hell. Tvert imot...»

Videre står det i Aftenposten: «Da det britiske admiralitet noen uker senere fikk en offisiell henvendelse direkte fra domstolen om å legge frem krigsplanene, ble dette avslått av «tekniske grunner.» Statsminister Attle hadde sagt seg enig i avslaget, tross for det «uheldige» lys Storbritania ville komme i.

få saken ytterligere utsatt har tatt meget sterkt på ham. Hvis det ikke lykkes for ham å få en løsning på dette mener jeg det er alvorlig fare for at han påny vil bryte sammen. Jeg vil derfor inn-

trengende tilråde at han nå blir løslatt og derved får anledning til å klarlegge sin egenartede og mangesidige sak slik som den utvilsomt har krav på.

Jon Leikvam (sign.)

Justismordet på Olav Fermann ...

Forts. fra side 7

forstå, forstår også en motstander, og De kan selv dømme: Et slikt brev som dette, hvem skulle jeg adressere det til, om ikke til Dem som var aktor i min manns sak, og som et medmenneske som har opplevet den samme menneskeskjebne i disse kritiske uker, om enn under motsatt synsvinkel.

Jeg ber ikke om noe svar, men beklager heller ikke å ha beslaglagt Deres kostbare tid. Dog ber jeg om undskyldning hvis jeg har sagt

Dem selvfølgeligheter. Men hva er lenger selvfølgelig?

Dette brev er blitt langt og enkelte av betraktningene hører kanskje bedre hjemme i den bok jeg skriver om de europeiske omveltninger jeg har gjennomlevet.

Så ber jeg dog allikevel til slutt om undskyldning for de mange ord, mens jeg trøster meg med at en advokat ofte må gjennomlese enda flere maskinskrevne ark enn disse.

Generasjonskonflikten

Av Ole Wilhelm Klüwer, talsmann for «Foreningen av norske NS-barn»

Tidligere redaktør av NS'ernes organ Folk og Land, Rolv Olsen fra Tolga, skriver den 23.2. at undertegete er selvbestaltet talsmann for NS-barn og således bør oppsøke hans og Inger Cecilie Stridsklevs «vennetreff» for å få hjelp.

Det er helt naturlig at Olsen opplever meg som selvbestalt, og vår uavhengige «Foreningen av norske NS-barn» som likeledes selvbestalt og kanskje illegitim. Olsen er selv NS-barn, og man kan bare tenke seg under hvilket press han har vært fra våre foreldre for å fortrenge NS-barnsaken til fordel for veteransaken. Som vi skriver det på vår Internett-side: NS-foreldrene vil manipulere barna, alternativt ignorere oss. De nåværende INO-medlemmenes mål er å fremme egen ungdoms heldedåd under annen verdenskrig. Nå når de er blitt så gamle, trenger de barna som sekretærer. Men de trenger oss likeledes som evige beundrere av dem selv. Men har ikke vi nå snart lidd nok av deres gjerninger og påvirkninger?

Det kan nok fortone seg mer mandig å tale våre kjempende NS-foreldres sak enn de 100 000 mer eller mindre nedbrutte NS-barns sak. Uten et behov for mandighet, hvordan kan Olsen forklare sitt to år lange virke som redaktør for vårt foreldreorgan to år hvor han unngår å berøre barnas traumer, hvor han tvert imot minimaliserer dem, og tross å kunne skrive om våre fedre i tapper kamp, om den evinnelige Elverumsfullmakten og om alle de kjente veteransakene?

Vi har en opplagt interessekonflikt, en konflikt basert på generasjonenes ulike behov. Våre foreldres organisa-

sjon INO og deres avis Folk og Land arbeider med å gjøre motivene for deres ideologiske valg kjent for almenheten.

Et annet motiv er minnedyrkingen, alle krigsveteraners bittersøte fruktknaskning. Deres ungdoms hellenhet er blitt fortid, stadig mer fortid. Vår egen generasjon har behov for forløsning fra den klemmen historien satte oss i.

Barn av hjemmefrontere, Milorggutter og seierherrene generelt må gjerne gå inn i pappadyrking. De færreste gjør det, åpenbart av mental helsemessig varsomhet. Sekstiåttårne er seierherrenes barn. De har ikke ofret mye tid på sine foreldres idealer. Og nå er enda en etterkrigsgenerasjon blitt voksen. Ingenting tyder på dagens 20- og 30-åringer blir etterplaprer av sine sekstiåttårforeldres idealer. Her har vi generasjonenes sunne og frie spill.

NS-barna må trå særdeles forsiktig når de nærmer seg egne foreldre. For NS-barna har så langt ikke hatt noe ståsted. De t avner således bevisstløs inn under foreldre-dominansen og blir kloner i stedet for sunne og sterke etterkommere – med egne meninger.

Det er her jeg må formulere noen i første omgang sårende spørsmål til våre foreldreløse skjebnefeller: Når hevdet Rolv Olsen og Inger Cecilie Stridsklev frie meningsstrømning for våre foreldre? Når markerte de sin egen generasjon? Når antydet de for os: et ståsted forskjellig fra våre foreldres? Skjønner de ikke at når de utviser seg selv og åpner sine armer for krigstaperne, da åpner de også armene for krigstapet? Krigens mest selvutviskede barn blir sittende med verdenshistoriens svarteper: Holocaust.

Hvordan kan disse foreldreto NS-barna pretendere å hjelpe andre skjebnefeller? Bryr de seg om noen konsekvenser når de meningsløst

NS-barna

INTERESSEKONFLIKT: Vi har en opplagt interessekonflikt. Våre foreldres organisasjon INO og deres avis Folk og Land arbeider med å gjøre motivene for deres ideologiske valg kjent for almenheten, skriver artikkelforfatteren.

ønsker å kyle verdenshistoriens største krigsnederlag i fanget på andre. Møtene de snakker om, er i virkeligheten livsfarlige feller. De aner det nok når de kaller møtene for «vennetreff», uskyldigst møter med rømmebrød og ripsbær. Heldigvis skjønner de både Dagbladet og Klassekampen disse konsekvensene da de den 1. august 1996 slo opp vår forenings varsko mot et slikt INO-regissert møte for NS-barn i Arendal, med Olsen og Stridsklev som lokkeduer. Avisene viste altruistisk praksis og reddet sannsynligvis flere NS-barn ved å skremme dem fra å komme.

Vi vet hva slike «vennetreff» fører til. Våre egenkjære foreldre tiltrakk seg noen ståstedsløse NS-barn på 70-tallet.

Vi fikk Norsk Front, et enestående anakronist-nazistisk fenomen, en «Hitler Jugend-operette» som så åpenbart kom for sent til historiens stevnermate. Men de NS-barna som var med på leken – hvordan har de det i dag?

Det er dessverre krefter i gang for å danne et Norsk Front 2. Noen revansjister i miljøet vårt, født på 30-tallet og under ideologisk påvirkning av noen eldre NS'ere, dvs. antisemitter, støtter opp om de samme «vennetreffene» mens de har løpende kontakt med kaptein Vestlands «Norges Patriotiske Enhetsparti» og andre dunkle NS-nostalgiske miljøer.

Det er som om det ikke er nok med ett nederlag, men at noen NS-barn

må skape nye nederlag i det uendelige, likesom rusmisbrukere som søker rus for å komme ut av rusen. Wergeland-sitatet «Sandheds Sag seiler kun i Nederlag» kan lett få et pervertert innhold: Jo mer nederlag, jo større påstått sannhet.

Et slikt pervertert resultat blir det når NS-barn følger foreldrenes løgnaktige påstander om at NS var et jødevennlig parti. Magne Skodvin skriver, samme dato som Rolv Olsen, om klare indikasjoner på at NS var grunnleggende antisemittisk, blant annet fordi Quisling selv var det. De fleste NS-barn jeg har snakket med, har ikke hatt problemer med å se antisemittismen i foreldre-miljøet.

De NS-barna som understøtter våre foreldre i ett og alt, er med på akrobatiske gvelser som de bare kan knekke nakken på.

At INO-ittene er blitt løgnaktige, tilskriver jeg en viss taperpsykologisk mekanikk. Deres behov for besteborgerlighet nå i alderdommen teller mer enn behovet for å opprettholde ungdomsidealene. Men de politiske stakkarene som de kommer inn på med slikt schizofrent tøv, de blir operette-nazister.

NS-barna er de fleste og største uskyldige ofre for historien i etterkrigstiden. Nå gir tiden oss anledning til å utvikle et ståsted for oss selv. Historien har rom for oss. Ikke å våkne opp til vår egen generasjons muligheter, etter over femti år i pinende mørke, er ren tragedie.

NS-etterkommere

Ole Wilhelm Klüwer fortsetter i Aftenposten 10.3. med et angrep på både INO og meg, og den fare vi skal representere sett med hans øyne. Det å prøve å forstå andre mennesker, også å forsvare dem uten selv å være enig, er en utviklende egenskap. Det snakkes så mye om «aldri mer 9. april». Men skal dette bli noe mer enn en frase, må man kjenne historien. Dette har vært INOs (Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie) overordnede mål de siste år. Det er laget et interessant historisk arkiv til dette formål.

Samarbeidet med andre stiftelser og forskere har åpnet for et mer tolerant syn på okkupasjonstiden. Dette har falt noen tungt for brystet, mens andre finner resultatet tjenlig. INO har de siste årene arrangert tenakvelde hvor det utelukkende er blitt brukt foredragsholdere utenfra. Blant medlemmene er det også tidligere hjemmefrontere, og sådanne figurer på INOs avis Folk og Lands sider over vennegaver.

Ole Wilhelm Klüwer er talsmann for Foreningen av norske NS-barn. Han er mer interessert i å gjette hvorfor jeg er opptatt av okkupasjonstiden og rettsoppgjøret enn av å klargjøre formålet med sin forening. Når integreringen av nordmenn med ulikt syn på okkupasjonstiden er kommet så langt som den har, er det ikke nødvendig med noen lukket særorganisasjon. Det er enda større åpenhet som trengs istedenfor mistenkeliggjøring. På «vennetreff» kan NS-etterkommere snakke ut om personlige problemer. Politikk er et likketeama.

ROLV OLSEN, Tolga

Aftenposten 17/3-98

Til Ole Wilhelm Klüwer fra Hakon Warendorph

Intet nytt under solen. Ole Wilhelm Klüwer (O.W.K.) bringer da heller ikke noe nytt når han mistenkeliggjør tidligere N.S.folk og noen av deres etterkommere i et innlegg i Aftenposten 10. mars i år. Det er gammel kost som ikke er blitt mer vel smakende med årene. O.W.K. er en flink skribent, og Aftenposten har sett seg tjent med å gi ham fremtredende plass og godt utstyr. Artikkelen er gjengitt i faksimile.

O.W.K. har det ikke godt. Han er på kant med N.S.barn (eller «taperbarn» som de nå tituleres) og med deres foreldre, både de døde og de som fortsatt lever. Jeg føler med ham. De forhold som påførte N.S.folk og deres barn så mange lidel-

ser, rammet hardt. Hardt og urimelig. O.W.K. har fått sår som ennå er åpne. Nå strør han salt i dem.

De fleste av oss har hatt slike sår, men de har grodd selv om arrene føles. Vi er herdet og har gjennom alle år kunnet fylle våre oppgaver som gode nordmenn (unnskyld) på tross av tra-kasserier i et halvt århundrede. Vårt arbeide med historien, faktainnsamling, seminarer, bøker, avis har gitt oss trygghet. Vi mener at etter-slekten har mulighet til å vurdere våre forhold på rettferdig grunnlag.

De aller fleste av oss har imidlertid funnet å måtte leve i en grad av anonymitet. Vi så det som en nødvendighet for å overleve, få arbeide, husrom og levelige

vilkår for barna som skulle vokse opp. Ja vel, jeg kan bekjenne at anonymiteten var det feil. Kanskje skulle jeg ha tatt sjansen på at barn og øvrig familie hadde maket å ta støytten, slik vi vet skjedd i mange tilfeller.

Men O.W.K.s utgangspunkt må i alle tilfeller være galt. Hans dobbeltgeneralisering er litt absurd. Han representerer tilsynelatende N.S.barn en masse og illegitim(?) , men omtaler også «taperbarn» som er truet eller manipulert til forsvare for fedres synder og meninger, (Representert ved Stridsklev og Olsen). Dette er ikke bare en grov forenkling men også stort sett galt. Det er også en neglisjering av det historiske materialet som foreligger og en under-vurdering av de N.S.barn som etter hvert har funnet

frem til stoffet og på fritt grunnlag har forsynt seg av det. Jeg vet at det er svært få N.S.folk som har stilt sine barn i vanskelige valg-situasjoner.

Det ville være urimelig hvis ikke mange «taperbarn» ville føle lojalitet overfor sitt N.S. opphav og søke til kildene. De fleste har jo sett sine foreldre som ansvarsfulle samfunnsborgere og følt omsorgen og kjærligheten i et godt familieforhold. Det er svært lite i den undervisning som gis, i de festtalene som er holdt uoppørlig og enstonig og den lektyre som har vært tilgjengelig som rimer med det bilde de fleste N.S.barn har av sine opphav. At det forholdet er med å skape komplikasjoner, sågar psykiske problemer, er dessverre et faktum som O.W.K. burde beklage uten å legge skylden på de dømte. Når

han i tillegg på vegne av «Foreningen av norske (?H.W.) N.S.barn» proklamerer «INO-ittene» som løgnaktige, skal det ikke hjelpe de vanskelig stilte «taperbarna» synderlig.

Jeg noterer meg O.W.K.s elegante sammenblanding av Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie og Norsk Front, Norsk Patriotisk Enhetsparti, antisemittisme, operettenazister, Hitlerjugend m. m. Jeg vet ikke om det er inngangsbilletten til Aftenposten eller et ønske om syndsforlatelse eller revansjering for et eller annet. Muntert er det i alle fall - og litt deprimerende.

Ole Wilhelm Klüwer har alltid fremstått som mentalt svært oppegående, men velger så - av alle - den statsansatte Haugeaner og professor i «landssvik», Magne Skodvin som sannhetsvitne!

Historiske glimt ...

Forts. fra side 1

i håndskriftsamlingen kan man lese det manuskriptet på ca. 100 sider som Quisling skrev i fengselet etter at han fikk dødsdommen i Lagmannsretten.

Quisling kommer med en rekke kritiske bemerkninger til den nasjonalsosialistiske ære, slik den ble dosert i Tyskland, og denne kritikk går på helt grunnleggende sider ved nazismen. Quisling skriver (L.c.175): «Det er ikke slik at staten og folket er alt, og individet ingenting. Men slik at visstnok skal den enkelte ofre seg for stats- og samfunnslivet, men statens og samfunnets formål er prinsipielt å utvikle personligheten.»

(L.c.178): «Den tyske nasjonalsosialistiske ideologi var også falsk forsåvidt som den bygget på rase og jord.» (L.c.181): «I rasespørsmål er ennu mange uløste grunnproblemer. Meget i den gjengse tyske raselære er sikkert falsk.» (L.c.167): «Det blir ikke noe Europas Forenede Stater, før det skapes en europeisk lojalitet som står over den nasjonale lojalitet.» - «Derfor fremholdt jeg også stadig i forholdet til Tyskland at Tyskland aldri ville nå frem til en europeisk ordening hvis det ikke bygget på dette lojalitetsprinsipp og selv her gikk i spissen. I stedet talte Tyskland stadig om Deutschland, og sviktet sitt høye kall.»

Vidkun Quisling uttalte dagen før han ble skutt:

«Jeg har alltid vært anglofil, men etter det jeg opplevet i Russland i 20-årene, var jeg redd for at bolsjevikene også skulle overta resten av Europa. Jeg mente England var for svak til å stå imot. Tyskerne var de eneste som kunne stoppe dem. Derfor satset jeg på Tyskland.»

At bolsjevikkfaren var en realitet fremgår av følgende: Jfr. *Farmand*, for 30/12/-67: I Royal Albert Hall i London ble det den 31. oktober i år holdt et stort minnemøte i

anledning dødsofrene for kommunistisk forfølgelse. Etter en dokumentasjon har man - forsiktig anslått - at den kommunistiske forfølgelse av anderledes tenkende mennesker har krevet 94.800.000 døde. Dette antall bygger på britiske oppgaver i forbindelse med det store minnemøte i London ad 50 årsdagen for dødsofrene.

I Aftenposten for 13/12/-98 har Leif Klette under spalten *I dag* en artikkel med overskrift: «En «sort» bok.» Her et lite utdrag:

«Senhøstens litterære sensasjon i Frankrike var en «murstein» på over 800 sider: «Le livre noir de communisme» (Kommunismens sorte bok). Det synes forbløffende at en akademisk studie av kommunismens forbrytelser blir en bestseller åtte år etter kommunismens fall i Europa.

«Det hevdes at «Den sorte bok» for første gang dokumenterer i detalj det globale regnskap over kommunismens ofre: 20 millioner i Sovjetunionen, 65 millioner i Kina, 2 millioner i Kambodsja, 1 million i Vietnam, 2 millioner i Nord-Korea, 1,7 millioner i Afrika, 1,5 millioner i Afghanistan, 1 million i Øst-Europa og 150.000 i Latin-Amerika. Det var imidlertid ikke fasiten på nær 100 millioner døde som fikk sinnene i kok, men konklusjonen trukket av bokens redaktør, historikeren Stéphane Courtois: «Man må erkjenne kommunismens grunnleggende kriminelle dimensjon. Helt fra Lenin av har dens fundament vært masseforbrytelser og terror, med en fasit som må betenges som folkemord og forbrytelse mot menneskeheten.»

«Det ble ingen prosess over kommunismens forbrytelser fordi Sovjetunionen var Vestens allierte i seieren over nazismen. ●

Ingen hospitalskip ble senket ...

Forts. fra side 1

dede er oppgitt til 31. Det var en fin, stille dag med sol og klart vær. Skipet hadde gått i trossettransport i april-mai-dagene 1940, og var kommet til Sørreisa.

Sanitetskompaniet som kom landvegen fra Storsteinnes til Sørreisa, skulle videre til Foldvik i Gratangen. Sjøtransport var eneste mulighet for å komme frem. På grunn av manglende tonnasje ble «Dronning Maud» beordret til denne transporten med å overføre 119 ubevæpnede sanitetssoldater og sanitetsutstyr til krigssonen i Gratangen, hvor de skulle ta seg av syke og sårede soldater, men så langt kom de ikke.

Øyenvitner

- Disponent Johs. Borch og jeg stod på kaia på Breivoll og så at «Dronning Maud» rundet Myrlandshaugen med kurs for Gratangen. Vi hørte fly i luften, og Johs. Borch sa at dette aldri går bra. Etter omtrent en halv time kom angrepet fra to fly. Vi så svart røyk stige opp inne i Gratangen, og vi forstod at «Dronningen» var truffet av bomber.

Vi dro omgående innover med en snurpedory. Kaoset der var ubeskrivelig. Det var bare flaks at bryggene og kaiene ikke ble antent. Dette takket være ærverdige gamle «Lance» med skipper Joachim Martinsen og hans meget dyktige mannskap, som under meget dramatiske forhold, og med fare for eget liv, fikk festet en sleper om bord i «Dronningen», og fikk slept den brennende båten fra kaia.

Ikke hospitalskip

I alle beskrivelser står det at «Dronning Maud» var et hospitalskip. Kommandørkaptein O. Siem har etter krigen innrømmet fadesen de norske militære myndigheter gjorde ved å sende sanitetskompaniet med «Dronning Maud», som tidligere var brukt til transport av krigsmateriell og stridende soldater. Siem sier at skipet ikke

var merket i henhold til internasjonale regler for sanitetsskip. Som markering var brukt presenninger med påmalte Røde Kors-merker og Røde Kors-flagg. Det hele var improvisert. «Dronning Maud» var ikke et hospitalskip, og ble av den grunn angrepet av fienden.

Hvem var da ansvarlig for de liv og verdier som gikk tapt, og hvorfor er ikke saken belyst på riktig måte for de etterlatte og allmennheten?

Kommandørkaptein Siem opplyser at hospitalskipet «Ariadne» ble senket av tyske fly den 9. juni 1940 på veg fra Tromsø til England, men han glemmer å si at skipet forlot tysk okkupert område uten tillatelse.

Selfangeren «Asbjørn» av Gratangen og betelskipet «Eliezer» av Bergen var registrerte hospitalskip og hadde tyske fly over seg, men uten å bli angrepet.

Fra Værnes

Felles for disse flyangrep var at flyene kom fra Værnes. Straks tyskerne erobret denne lille feltflyplassen, ble det satt i gang store utbedringsarbeider for å gjøre den operativ for langtrekkende bombefly. Det var nordmenn tilstilt i norske firmaer som hadde entreprisen for dette arbeidet, og gjorde det der ved mulig for fienden på en lettvinnt måte å angripe norske styrker og skipsfart i Nord-Norge, med katastrofale resultater for skipsfarten og for de menn og kvinner som kjempet fortvilt mot overfallsmakten.

Etter at flyplassen var gjort operativ for de tyske bombeflyene, roste den tyske øverstkommanderende de norske arbeiderne for en flott innsats og et effektivt arbeid. Denne innsatsen førte etter krigen i 1945 ikke til noen rettslig oppklaring mot de nordmenn som hjalp den tyske overfallsmakten i kampen mot egne landsmenn, og som kostet mange norske liv. ●

Sataniske tanker

Satanisten Varg Vikernes som soner dom for kirkebranner og andre ille forbrytelser, har skrevet bok.

Den heter «Vargsmål», og i følge anmelderen i «Fritt/Forum, Kjetil Remen, handler den om forfatterens tanker.

Boken er dedikert Nasjonal Samlings fører, Vidkun Quisling, noe som til fulle viser at det fortsatt er noe i veien med Varg Vikernes' tankegang. Hvis da ikke tanken har vært å brennmerke(!) Vidkun Quisling ytterligere.

Ellers ser jeg hans disipler herjer gatelangs med solkors og hakekors, - som oftest stupende fulle.

Et godt råd til dem:

Hvorfor kan de ikke finne seg en sandkasse med mange steiner i, slå seg sammen med Blitzerne, og der leke «politi og røvere». Blitzerne bør være politi.

Bestemor på Grorud

Fra arkivet

I redaksjonen har vi liggende flere brev og dagbøker fra meningsfellers opphold i fengsler og fangeleirer.

Vakre brev til hustru og barn, morsomme brev med snert og selvironi til venner derute, - og de mer snuskete brev fra snuskete avsendere.

Et brev fra Stein på eneselle i Åkebergveien er blant de vakre.

Han har nettopp mottatt dom på 6 års tvangsarbeide, og etter en trøstende innledning, skriver han til sin hustru:

«Gjennom vakre barneårs sommerliv på Tjøme vevet

Forts. side 11

Fra arkivet ...

Forts. fra side 10

kjærligheten seg inn i våre hjerter. Naturen, blomstene og gleden spant sine fine tråder inn.

Modig, god og øm har du senere alltid fulgt meg.

Du reiste et tempel i mitt sinn, skinnende rent og sterkt. Der var du prestinnen og inkarnasjonen av alt godt i mine lengsler drømmer og håp.

Derfor kan intet ondt nå meg.

Du er meg kjærest av alt på jord».

Et annet brev, mindre vakkert, ble funnet på et hospits i Oslo. Det er antakelig smuglet ut fra Ilebu.

Vi fikk det overlatt i begynnelsen av 1980-årene:

«Hei Tobben

Svein fikk to flasker Molotov-cocktail (betegnelse på sterkt brennevin under okkupasjonen, red.anm.) av meg mot at han ikke anga meg. Han gjorde det likevel, sjøl om han var med meg på Nordag. (tyskeranlegg). Jeg var ikke nasist som du vet, men blei vel litt løs i kjeften, slik at Andersen ble plukket opp av Sipo. Det er Sveins skyld at jeg sitter på Ilebu.

Forlang brennevinet mitt av ham, gi han en på trynet og spar ei flaske til jeg kommer ut.

Jeg er drita lei av livet her hvor det bare er blaute kvisslinger og vakter. *Gustav.»*

Et lite minne

Jeg minnes en replikk på Grimo handelslag 9. april 1940. En kunde sa at han ville hente haggelbørsen sin for å skyte tyskerne.

Handelsmannen så forferdet på ham, og sa:

- Da e ulovle å bruke hagol i krig, da e farle fy augene».

Abonnet i bygda.

VENNEGAVER

TIL "FOLK OG LAND"

Denne gang kan vi kvittere for 82 vennegaver som gir oss til sammen 24.345 kroner.

Skulle du ikke finne dine initialer som bidragsyter må du sende oss noen ord, men husk at det kan ta opptil to måneder før kvitteringene kommer i avisen vår.

Slutt for all del ikke å sende oss vennegaver, da bidragene er en av de viktigste grunner til fremgangen for avisen vår.

*Vår adresse: "FOLK OG LAND",
POSTBOKS 3239 ELISENBERG. 0208 OSLO*

Vi takker for følgende vennegaver:

Initialer	Sted	Beløp	Initialer	Sted	Beløp
H.T.	Oslo	400,-	P.A.	Oslo	90,-
Motstands-			O.T.T.	Sandnes	250,-
kjemper	Mosjøen	500,-	A.N.	Rykkinn	200,-
Mil.org.			E.N.	Skedsmokorset	200,-
mann	Mo i Rana	500,-	L.S.	Dale	500,-
M.E.L.	Sverige	200,-	P.B.G.	Aurskog	1000,-
T.S.	Larvik	200,-	R.O.	Tolga	100,-
H.S.	Ringelia	340,-	H.C.	Bergen	200,-
M.A.	Ålesund	200,-	K.V.	Ringebu	200,-
Aa.L.	Oslo	100,-	S.S.	Oslo	400,-
S.L.	Våler	50,-	R.S.	Utøy	140,-
R.B.	Oslo	200,-	J.I.	Bekkestua	100,-
P.H.	Gjøvik	200,-	R.J.	Flisa	200,-
R.M.	Grimstad	100,-	L.H.	Gjøvik	200,-
A.Ø.	Skien	200,-	A.S.	Iseng	160,-
S.W.E.	Raufoss	100,-	K.G.O.	Os	200,-
M.U.	Jessheim	100,-	T.E.W.	Oslo	200,-
J.S.	Steinkjer	240,-	A.C.	Jar	160,-
A.M.	Sander	150,-	T.N.	Oslo	200,-
A.N.	Sandvika	100,-	G.S.	Kristiansand	200,-
E.D.	Sortland	140,-	K.K.	Oslo	100,-
A.S.	Hønefoss	500,-	S.B.	Straumgrend	300,-
R.A.	Oslo	100,-	H.O.	Åmot	300,-
T.S.	Larvik	200,-	E.M.N.	Mandal	200,-
A.H.	Lena	100,-	A.N.	Evje	300,-
O.S.	Larvik	50,-	K.B.	Oslo	1000,-
A.N.	Porsgrunn	800,-	L.C.	Moelv	500,-
J.B.	Ski	300,-	H.H.	Porsgrunn	300,-
S.M.	Østerrike	185,-	E.G.	Rygge	300,-
K.G.	Langøyeneset	100,-	S.K.	Oslo	500,-
G.S.	Harstad	140,-	O.H.B.	Oslo	500,-
K.B.	Ingeberg	200,-	B.D.	Brandbu	500,-
E.T.	Rømskog	100,-	B.H.	Oslo	300,-
J.T.	Brandbu	300,-	O.Ø.	Oslo	100,-
W.H.H.	Borgheim	2800,-	K.E.J.	Sandefjord	100,-
I.S.	Nore	1000,-	O.B.	Kongsberg	50,-
G.L.	Oslo	500,-	F.R.	Haugesund	200,-
A.E.	Snarøya	500,-	K.B.R.	Moldjord	200,-
M.N.	Fåvang	300,-	E.K.L.	Fredrikstad	100,-
A.E.	Helle	400,-	O.K.F.	Porsgrunn	300,-
G.V.	Oslo	100,-	B.J.	Hundvåg	100,-
O.B.	Drammen	100,-	J.S.	Vågåland	100,-
J.A.S.	Leirsund	300,-			

Tur til Estland

I tiden 10.-19. juli

Ferie i et fredelig og hyggelig, men allikevel et helt annerledes land enn vi er vant til.

Forespørsler til:

INO

P.boks 3239 Elisenberg - 0208 Oslo

Merket konv. «Estland»

BOKTJENESTEN

POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Innbundet) .	kr. 285,-
..... eks. Vidkun Quisling: Russland og Vi (Heftet) kr. 150,-
..... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: Dilemma kr. 50,-
..... eks. Sundra Sand: Hva er Kristen Samling? kr. 5,-
..... eks. Sundra Sand: Noen enindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager kr. 5,-
..... eks. Roald A. Nielsen: "Solbris Ohoil" kr. 50,-
..... eks. Anna Kientopf: Det fredsfjendtlige trauma kr. 50,-
..... eks. Hans Gervik: Refleksjoner etter 50 år kr. 50,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til:

Postgiro 0807-5.15.02.89. Bankgiro 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter eller frimerker.** (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.:Sted:

FRONTKJEMPERBREV SØKES

I forbindelse med min undersøkelse av frontkjempernes posttjeneste (se Folk og Land nr. 1/2-95) er jeg interessert i å kjøpe brev fra norske frivillige. Det er konvoluttene (ikke innholdet) med stempler fra militærmyndighetene som er av interesse. Evt. beskrivelse eller fotokopier, gjerne med pris-antydning, bes sendt til

Advokat Karl U. Sanne
Gran
"Jounkershaff"
L-7481 Tuntange
Luxembourg
Telefon: 352-630 519

Er det noen

som kan skaffe meg Hans P. Lødrups bok
«Det store oppgjør»?

MAGNE VISET, Holmset, 7733 Namdalseid
Tlf. 74 27 87 26

Holmset Gård & Camping

Telt og vognplasser. Hytter. Rom. For ferie og overnatting.
Beliggende v/riksv. 17 v/Sjøåsen.
Laksefiske og annet friluftsliv.

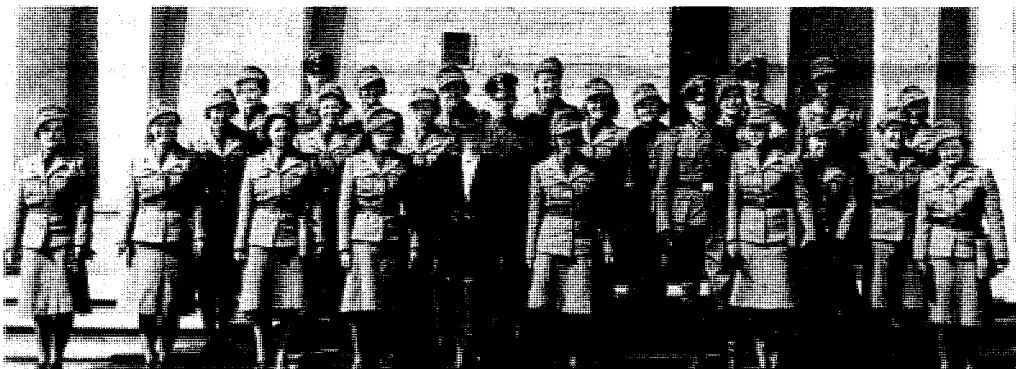
7733 Namdalseid - Tlf. 74 27 87 26

Hvorfor svek du oss - UTENFOR FELLESSKAPET? Nøklebye Heiberg?

Full av glød og begeistring fulgte vi kallet fra Røde Kors om pleie av sårede og syke ved fronten. Vi sviktet ikke hverken venn eller fiende, som alle ble behandlet med ømhet og kjærlighet. Du kastet oss i fengsel, Nøklebye Heiberg. Du svek oss, - og drepte ideen om hjelp over alle grenser.

DEN FØRSTE KONTIGENT FRONTSØSTRE

DELTAKERE:

De første frivillige Røde Kors-søstre dro ut i første halvdel av 1942. Antallet var 26 og på bildet finner vi 21 av dem sammen med ansvarlig leder for kvinnekontoret i Legionens stab, fru Aud Fritzner. Bildet er tatt utenfor lystslottet Sanssouci i Potsdam.

De 4 Røde Kors-søstre som ikke var tilstede var: Anne Marie Bjørnstad, Gerd Enodd, Marie Ingebrigtsen, Wenche Warendorpha.

Tilstede, - regnet fra venstre:

1. Magnhild Fjærli,» Maxi»
2. Martha Eliassen,» Punktchen», dansk gift

3. Bertha Gulliksen
4. Jørgine Følling
5. Wanda Corvedoff, bor i Canada
6. Henrik Sunde, norsk befalelev på besøk
7. Magna Skjækermo
8. Signe Hoel
9. Greta Stolz
10. Ruth Hoel
11. Magnhild Langfeldt
12. Aud Fritzner
13. Sverre Lærum, norsk befalelev på besøk
14. Anne-Gunhild Moxness
15. Gudrun Herigstad
16. Elsa Stendal, bor i Frankrike
17. Ragna Helene Voss
18. Horst Henning Knutsen, norsk befalelev på besøk
19. Elsa Kirkeby, omkommet ved bilulykke
20. Odd Jean Dahl,

- NSUF-staben
21. Gerd Elvebakken, «Babs»
22. Ingrid Engeness,
23. Ester Røkke, (gift tysk)
24. Grete Bråten
25. Mari Wilhelmsen
26. Inger Aune

Flere sluttet seg senere til denne første kontigent: I Kislowodsk: Ragnhild Spokeli og Sonja Krei. I Marienbad: Bjørg Lillian Frossli, Martha Sandli, Grete Gassman og Karen Inga Hoffgaard Budde.

* Grete Gassmann ble i 1945 meldt savnet.

* Karen Inga Hoffgaard Budde falt ved Leningrad.

Etter ønske fra flere er etternavn i ekteskap ikke oppgitt.

En tidligere helsearbeider i Rogaland har sendt oss et langt brev.

Hun takker for forrige nummers omtale av norske front søstre, og i brevet ber hun oss sende litteratur om deres opplevelser under siste verdenskrig, - og behandlingen etterpå.

Brevet er ikke beregnet på offentliggjørelse, men vi har fått hennes tillatelse til å gjengi deler av det.

Hun skriver:

- Min eldre venninne var front søster. En vakker jente, høyreist og veltrent, munter og full av livsglede.

Hun reiste ut som Røde Kors-søster i 1942.

Kom hjem som et vrak i 1946. Så ut som en olding, nervene var ute av kontroll og hun var nærmest stum.

Bygda tok godt imot henne. Det var ingen til løp til isfront, slik andre steder. Gamledoktoren og kona hans vernet om henne, og vi venninner støttet opp med daglige besøk i hjemmet.

Dommen hun fikk var 2 års tvangsarbeid, men gamledoktoren ordnet med løslatelse på grunn av tilstanden.

Min venninne fortalte ikke med et ord om sine opplevelser, men etter

hennes selvmord i 1948 samlet gamledoktoren oss alle til en minnestund hvor han kunne berette at vår venninne på slutten av krigen var tatt til fange av franske soldater og grovt mishandlet med bl.a. flere voldtekter. Han takket oss for vårt samhold og vår kjærlighet til henne i en tid hvor hele nasjonen var full av hat og hevnfølelser. En herlig mann, gammeldoktoren vår, - som selv hadde siddet på Grini storparten av okkupasjonsårene.

Det var da jeg fikk interessen for norske front søstre, deres opplevelser og skjebner. En Røde Kors-søster jeg for kort tid siden fikk forbindelse med, fortalte at mens front ute av kontroll og hun kjempere, NS-barn og de såkalte soldatbarn har et fellesskap gjennom faste vennetreff og årlige reiser, står front søstre alene igjen. I alle fall utenfor Oslo-gryta. De «går stille i dørene» og har ingen talsmenn, slik de andre har.

Hvorfor er det slik? Hvorfor er det ingen som har brydd seg med disse tapre kvinner? Vil noen svare meg?

Brev - gjerne for offentliggjørelse . sendes FOLK OG LAND.

**Abonner på Folk og Land
til et ungt menneske!**

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO